

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне й практичне значення результатів дисертації
Полежаєва Юрія Григоровича на тему
“Когнітивний і комунікативно-прагматичний аспекти фразеологізмів
австралійського варіанту англійської мови”, подану на здобуття наукового
ступеня доктора філософії в галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю
035 Філологія

Дисертація Полежаєва Юрія Григоровича на тему “Когнітивний і комунікативно-прагматичний аспекти фразеологізмів австралійського варіанту англійської мови” подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 035 Філологія, виконана на кафедрі англійської філології та лінгводидактики Запорізького національного університету. Тема дисертаційного дослідження затверджена на засіданні Науково-технічної ради Запорізького національного університету (протокол №3 від 03 листопада 2022 року).

Для підготовки висновку про наукову новизну, теоретичне й практичне значення результатів дисертації було ухвалено рішення про те, що попередня експертиза дисертації проводитиметься на кафедрі англійської філології та лінгводидактики Запорізького національного університету, де й призначено трьох рецензентів:

- 1) доктора філологічних наук, професора, професора кафедри англійської філології та лінгводидактики (Запорізький національний університет) Веремчука Ельдара Олександровича;
- 2) доктора філологічних наук, професора, професора кафедри англійської філології та лінгводидактики (Запорізький національний університет) Приходько Ганну Іллівну;
- 3) доктор філологічних наук, доцент, професор кафедри англійської філології та лінгводидактики (Запорізький національний університет) Галуцьких Ірина Анатоліївна;

У результаті аналізу, розгляду, опрацювання теоретичних і практичних положень дисертаційного дослідження Полежаєва Юрія Григоровича, поданих до розгляду наукових публікацій за темою дисертації, а також за підсумками проведення фахового наукового семінару факультету іноземної філології Запорізького національного університету (протокол №9 від 12.05.2026 р.), визначено таке.

Актуальність теми дослідження. дисертації обумовлена зверненням до фундаментальних проблем зв'язку мови і культури, мови і пізнання, а також

дослідженням фразеологічних одиниць як знаків національної культури, що акумулюють досвід, знання та цінності мовців. Фразеологізми являють собою дієвий інструмент трансляції етнічної свідомості у часовому та просторовому вимірах, засоби фіксації уявлень народу про довкілля. Аналіз таких мовних знаків дозволяє глибше осягнути специфіку етнічного світобачення, механізми формування мовної та культурної ідентичності, а також виявити культурні конотації, які фразеологізми вносять до структури різних типів дискурсу, посилюючи експресивність та емоційність комунікативних процесів.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертацію виконано в межах комплексної міжкафедральної науково-дослідницької теми факультету іноземної філології Запорізького національного університету "Когнітивно-комунікативні та лінгвокультурологічні параметри дослідження мовних одиниць" (номер державної реєстрації 0113U000807), затвердженої Міністерством освіти і науки України.

Формування наукової проблеми, нове розв'язання якої отримано в дисертації.

Мета роботи – аналіз когнітивних механізмів формування та комунікативно-прагматичних властивостей фразеологізмів австралійського варіанту англійської мови.

Реалізація мети передбачає виконання таких завдань:

- узагальнити теоретико-методологічні проблеми дослідження фразеологічного складу мови;
- розкрити природу фразеологізмів як знаків культури, у формі і семантиці яких втілено світогляд і характер її носіїв;
- розробити алгоритм комплексного аналізу фразеології з урахуванням структурно-семантичного, когнітивного й комунікативно-прагматичного аспектів;
- встановити джерела, чинники, способи і мотиваційні ознаки фраземотворення в австралійському варіанті англійської мови;
- схарактеризувати структурно-семантичні особливості австралійської фразеології;
- виявити й проаналізувати когнітивні моделі формування фразеологізмів;
- з'ясувати особливості прагматичного компонента значення фразеологізмів та їх комунікативний потенціал.

Об'єкт дослідження — фразеологія австралійського національного варіанту англійської мови.

Предмет аналізу – когнітивні моделі формування та комунікативно-прагматичні функції фразеологізмів.

Методи дослідження. Були використані такі загальнонаукові методи: гіпотетико-дедуктивний – для формування гіпотези щодо когнітивних механізмів формування фразеологізмів, а також їх впливу на структурно-семантичні й комунікативно-прагматичні особливості досліджуваних одиниць; порівняння – для зіставлення різних підходів до дослідження фразеології; аналізу й синтезу – для виявлення зв'язків між об'єктами й групами об'єктів з метою їх класифікації; індукції – для узагальнення результатів дослідження. Із переліку спеціальних лінгвістичних та міждисциплінарних методів і методик було вибрано оптимальні для реалізації мети дослідження й перевірки наукової гіпотези: описовий метод та метод суцільної вибірки для інвентаризації фразеологізмів; елементи етимологічного аналізу – для встановлення джерел та способів фраземотворення; метод кореляції історико-культурних та лінгвальних фактів – для з'ясування чинників утворення фразеологізмів; компонентний аналіз для встановлення особливостей структури та денотативного значення аналізованих одиниць; метод концептуального моделювання – для виявлення концептуальних моделей, що становлять основу формування фразеологізмів; контекстологічний та функційний аналіз – для розкриття конотативного аспекту значення фразеологізмів, а також їх цільового призначення в комунікації.

Матеріалом дослідження слугувала авторська картотека, яка складається з 425 фразеологізмів, виокремлених з авторитетних словників австралійського національного варіанту англійської мови, а також 3328 текстових фрагментів, в яких уживано аналізовані фразеологічні одиниці.

Наукові положення, розроблені особисто дисертантом, та їх новизна.

Наукова новизна дисертації полягає в такому:

- аргументовано необхідність комплексного аналізу фразеологізмів, який поєднує традиційний системний опис структурно-семантичних характеристик із вивченням їх когнітивних та комунікативно-прагматичних особливостей;
- з'ясовано чинники, джерела та шляхи формування фразеології австралійського національного варіанта англійської мови;
- досліджено специфіку різнорівневих засобів експресивізації фразеологічних одиниць;

– доведено, що концептуальні моделі, які становлять основу формування фразеологізмів, впливають на структуру, семантику та комунікативно-прагматичний потенціал фразеологізмів;

– розкрито полідискурсивний характер фразеологізмів, їх комунікативно-прагматичну роль у взаємодії мовців, яка реалізується засобами австралійського національного варіанту англійської мови. **Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків, рекомендацій, які виносяться на захист.**

Дисертація Полежаєва Юрія Григоровича є завершеною науковою працею. Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків, рекомендацій зумовлені значним обсягом опрацьованих вітчизняних і зарубіжних наукових джерел, що дозволило врахувати різні точки зору й концепції щодо предмету дослідження, сприяло глибокому аналізу й істотно збільшило вагомість дисертаційних висновків; основні положення дисертації обговорено під час роботи науково-практичних конференцій, що дозволило врахувати думки інших науковців. Наукові результати достатньо висвітлено у відкритих публікаціях, які відповідають вимогам, що висуваються щодо змісту й кількості публікацій за результатами підготовки дисертації доктора філософії.

Наукове й практичне значення роботи.

Теоретичне значення дисертації для теорії фразеології полягає в узагальненні досвіду поліаспектного дослідження фразеологізмів, розширення класичного аналізу одиниць до розкриття їх когнітивного потенціалу і комунікативно-прагматичних можливостей. Для лінгвокультурології та етнопсихолінгвістики цінності набуває з'ясування особливостей комплексного впливу історико-культурних і соціальних чинників на процеси фраземотворення; поглиблення уявлень про співвідношення колективної свідомості, мови і культури. Результати дослідження є внеском у лінгвопрагматику, комунікативістику та регіоналістику оскільки поглиблюють вчення про різнорівневі засоби вербальної комунікації, їх кореляції з історико-культурними чинниками розвитку суспільства в умовах адаптації до нетипового природного і соціального довкілля.

Практичне значення дисертації полягає в тому, що запропонована методика дослідження є релевантною для різноаспектного аналізу формування й функціонування фразеологізмів, вивчення лексико-фразеологічної репрезентації важливих концептів національної картини світу. Результати роботи можуть прислужитися в практиці когнітивного моделювання, а її матеріали під час викладання таких нормативних курсів як “Загальне мовознавство” (розділи “Мова і

культура”, “Мова і мислення”, “Мова і мовлення”, “Мова як семіотична система”), “Лексикологія” (розділ “Фразеологія”), “Стилістика англійської мови”, а також спецкурсів міждисциплінарного спрямування – з лінгвокультурології, лінгвокогнітології, лінгвопрагматики, комунікативістики й дискурсології. Результати дослідження та ілюстративний матеріал можуть бути використані під час створення навчально-методичних посібників для студентів філологічних спеціальностей.

Особистий внесок здобувача в роботах, що виконані у співавторстві.

Дисертаційна праця є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, у якій всі положення й пропозиції, винесені на захист, розроблені автором особисто. Внесок автора в роботи, виконані у співавторстві, відображено в переліку опублікованих праць за темою дисертації.

Апробація результатів дисертації.

Основні теоретичні положення й результати дисертації оприлюднено в доповідях 10 міжнародних та всеукраїнських конференцій: Міжнародній науково-практичній конференції “Challenges of Philological Sciences, Intercultural Communication and Translation in Ukraine and EU Countries” (Венеція, Італійська Республіка, 2020), XII Міжнародній науковій конференції “Іноземна філологія у XXI столітті” (Запоріжжя, 2020), Міжнародній науково-теоретичній конференції “Грамаітичні читання – XI” (Вінниця, 2021), VII Всеукраїнській науково-практичній конференції “Синергетика у філологічних дослідженнях” (Запоріжжя, 2021), XIII Міжнародній науковій конференції “Іноземна філологія у XXI столітті” (Запоріжжя, 2021), XIV Міжнародній науковій конференції “Іноземна філологія у XXI столітті” (Запоріжжя, 2022), Міжнародній науково-практичній конференції “Issues of Modern and Contrastive Linguistics, Comparative Literature and Translation” (Ургенч, Республіка Узбекистан, 2023), XV Міжнародній науковій конференції “Іноземна філологія у XXI столітті” (Запоріжжя, 2023), Конференції під час Міжнародного науково-педагогічного стажування: “Peculiarities of training philology students for professional self-fulfilment” (Влоцлавек, Республіка Польща, 2024), XVI Міжнародній науковій конференції “Іноземна філологія у XXI столітті” (Запоріжжя, 2024).

Наукові публікації, у яких висвітлено основні результати дисертації, та повнота опублікування результатів дисертації.

Проблематику, теоретичні та практичні результати дослідження висвітлено в 15 публікаціях автора, із яких 4 статті надруковано у фахових наукових виданнях України (2, 97 др. арк.), 1 статтю – у закордонному періодичному виданні (WoS) (1,45 др. арк.), у 10 збірниках матеріалів наукових конференцій (1,41 др. арк.). Одна

із фахових статей, одна стаття у зарубіжному періодичному науковому виданні (WoS) та три публікації у збірниках матеріалів наукових конференцій написані у співавторстві, внесок дисертанта полягає у пошуку та аналізі емпіричної бази дослідження. Загальний обсяг публікацій становить 5.83 др. арк.

Список опублікованих праць за темою дисертації

Наукові праці, у яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Козлова Т. О., Полежаєв Ю. Г., Салій О. Г. Зовнішні та внутрішні стимули розвитку фразеології англійської мови в Австралії. *Мова. Література. Фольклор*. 2020. №1. Ч.1. С . 109–116.
2. Полежаєв Ю. Г. Фразеологія як об'єкт поліаспектного вивчення. *Нова філологія*. 2021. № 81. Том II. С. 82 – 88.
3. Полежаєв Ю. Г. Австралійські фразеологізми з автохтонним компонентом: соціолінгвістичний та лінгвокогнітивний аспекти. *Закарпатські філологічні студії*. 2021. №18 С 129–136.
4. Полежаєв Ю. Г. Поліаспектне дослідження фразеології австралійського національного варіанта англійської мови. *Мова. Література. Фольклор*. 2024. №2 С. 27–38.

Наукові праці, у яких опубліковані основні наукові результати дисертації в виданнях, проіндексованих в базах Web of Science Core Collection та / або Scopus:

5. Kozlova T., Polyezhayev Y. A Cognitive-Pragmatic Study of Australian English Phraseology. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*. 2022. Volume 12, Issue 1. P 85–93.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Kozlova T.O., Polyezhayev Y. G. Patterns of Semantic Variations in Phraseology. *International scientific and practical conference “Challenges of Philological Sciences, Intercultural Communication and Translation in Ukraine and EU Countries”*: conference proceedings, October 30-31, 2020 Venice: Ca' Foscari University of Venice, 2020. P. 191–193.
7. Полежаєв Ю. Г. Номінативна ефективність фразеології австралійського варіанту англійської мови. *Іноземна філологія у XXI столітті: матеріали XIII Міжнародної наукової конференції (6 листопада 2020 р.) Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2020. С. 59–62.*
8. Полежаєв Ю. Г. Фразеологія з автохтонним компонентом в австралійському варіанті англійської мови. *Граматичні читання – XI* : матеріали Міжнародної

науково-теоретичної конференції 13–14 травня 2021 року Вінниця: Донецький національний університет імені Василя Стуса, 2021. С. 196 – 198.

9. Козлова Т. О., Полежаєв Ю. Г., Шимянова М. В. Space-Time Conceptual Synergy in Australian and New Zealand English Phraseology. *Синергетика у філологічних дослідженнях*: тези доповідей VII Всеукраїнської науково-практичної конференції. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2021. С. 48.

10. Polyezhayev Yu.G. Australian phraseology: historical dynamics and sources of enrichment. *Іноземна філологія у XXI столітті*: матеріали XIII Міжнародної наукової конференції (4-5 листопада 2021 р.) Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2021. С.79–81.

11. Polyezhayev Yu. Australian idioms in mass media communication. “*Іноземна філологія у XXI столітті*” : тези доповідей XIV Міжнародної наукової конференції (25 листопада 2022 року) Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2022. С. 99–101.

12. Kozlova T. O, Polyezhayev Y. G. Plurinational English from the Perspectives of Comparative Linguistics and Variationist Sociolinguistics. *Issues of Modern and Contrastive Linguistics, Comparative Literature and Translation: Proceedings of international scientific-practical conference 19–20 May 2023 Urgench*: Urgench State University, 2023. P. 3–8.

13. Полежаєв Ю.Г. Фразеологія та етнокультурна детермінація австралійського англійськомовного дискурсу. *Іноземна філологія у XXI столітті* : тези доповідей міжнародної наукової конференції (24 листопада 2023 р.) Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2023. С. 91–94.

14. Полежаєв Ю.Г. Роль вивчення фразеології національних варіантів англійської мови у формуванні професійної компетенції філолога. *Peculiarities of training philology students for professional self-fulfillment* : scientific and pedagogical internship, July 29 – September 8, 2024 Włocławek: Cuiavian University in Włocławek, 2024. С 56–60.

15. Полежаєв Ю. Г. Проблеми інвентаризації фразеології австралійського варіанта англійської мови. *Іноземна філологія у XXI столітті* : матеріали XVI Міжнародної наукової конференції (22 листопада 2024 р.) Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2024. С. 73–76.

Оцінка мови й стилю дисертації. Дисертацію виконано з дотриманням норм наукового стилю сучасної української мови. Правопис тексту відповідає прийнятим правилам і нормам. Принципів форматування дотримано.

Відповідність змісту дисертації спеціальності, за якою вона подається до захисту. Дисертація за актуальністю, обсягом і рівнем проведених досліджень, науковою новизною й практичною значимістю відповідає вимогам, п. 6 “Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії”, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44 (зі змінами). Дисертація не містить несанкціонованих текстових запозичень без посилань на джерело (академічного плагіату).

Рекомендації дисертації до захисту.

Ознайомившись із представленою для попередньої експертизи дисертацією Полежаєва Ю.Г. науковими публікаціями, у яких висвітлено основні результати наукового дослідження, з урахуванням підсумків фахового семінару кафедри англійської філології та лінгводидактики, вносимо такі рекомендації.

1) За актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, теоретичною й практичною цінністю отриманих наукових результатів, дисертація Полежаєва Юрія Григоровича на тему “Когнітивний і комунікативно-прагматичний аспекти фразеологізмів австралійського варіанту англійської мови” відповідає спеціальності 035 Філологія та вимогам Постанови КМУ від 12 січня 2022 р. №44 (зі змінами) “Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії”;

2) Рекомендувати вченій раді Запорізького національного університету розглянути як кандидатури до складу разової спеціалізованої вченої ради за дисертацією Полежаєва Юрія Григоровича на тему “Когнітивний і комунікативно-прагматичний аспекти фразеологізмів австралійського варіанту англійської мови” таких учених:

Голова ради – Веремчук Ельдар Олександрович, доктор філологічних наук, професор, професор кафедри англійської філології та лінгводидактики (Запорізький національний університет).

Рецензент – Приходько Ганна Іллівна, доктор філологічних наук, професор, професор кафедри англійської філології та лінгводидактики (Запорізький національний університет).

Рецензент – Галуцьких Ірина Анатоліївна, доктор філологічних наук, доцент, професор кафедри англійської філології та лінгводидактики (Запорізький національний університет).

Офіційний опонент – Бігунова Наталя Олександрівна, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри теоретичної та прикладної фонетики англійської мови (Одеський державний університет ім. І.І. Мечникова).

Офіційний опонент – Гарбера Ірина Володимирівна, кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри загального та прикладного мовознавства і слов'янської філології (Донецький національний університет імені Василя Стуса).

3. Дисертація Полежаєва Юрія Григоровича на тему “Когнітивний і комунікативно-прагматичний аспекти фразеологізмів австралійського варіанту англійської мови” може бути рекомендована до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 035 Філологія (галузь знань 03 Гуманітарні науки) у разовій спеціалізованій вченій раді.

Головуючий на засіданні кафедри:

кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри англійської філології
та лінгводидактики Запорізького
національного університету

Н.О. Надточій

Член експертної групи:

доктор філологічних наук,
професор, професор кафедри англійської
філології та лінгводидактики
Запорізького національного університету

Г.І. Приходько

Член експертної групи:

доктор філологічних наук,
доцент, професор кафедри англійської
філології та лінгводидактики
Запорізького національного університету

І. А. Галуцьких

«13» травня 2025 р.